

SOFIA LUNDBERG

Viimeinen taideteos

SUOMENTANUT TERHI VARTIA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Ruotsinkielinen alkuteos:

Det sista konstverket

Kulkurin valssi -kappaleen sanoitukset sivulla 88 J. Alfred Tanner

Copyright © Sofia Lundberg 2023

Published by agreement with Salomonsson Agency

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-39528-7

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2023

Rakkaille siskoilleni Helenalle ja Cathrinille

1.

Moderna museet 20. syyskuuta 2022

Kasvava väenpaljous täyttää museon aulan. Kuuluu puheensorinaa, ja ilmassa on odotusta, iloa. Paikalle on kokoontunut kotimaisia ja ulkomaisia toimittajia kameroineen, ja varusteissa näkyy suurin kirjaimin eri tiedotusvälineiden nimiä. Toimittajien edessä on pieni koroke ja siinä yksinäinen mikrofoni, jonka kromijalusta hohtaa suurista ikkunoista tulvivassa auringonvalossa. Korokkeen vieressä, näyttelytiloihin johtavien ovien edessä, on suuri mustalla kankaalla verhottu esine. Sitä vahtimassa seisoo hajasäärin kaksi vartijaa, joilla on mustat puvut, aurinkolasit ja nappikuulokkeet. Hanna katselee heidän lyhyeksi leikattua tukkaansa ja korvan takana kiiltelevää kuulokkeiden muovista kierrejohtoa. Vartijat seisovat paikallaan täysin liikkumatta. Hanna ihmettelee, miten he jaksavat.

Mustan suojakankaan alta esineen takaosasta pilkottaa kulu-
nut, kultamaalattu taulunkehys. Pian kangas vedetään pois ja
taideteos paljastetaan yleisölle.

Kuuluu kameroiden rätinää, kun koroketta lähestyy nainen
nopein askelin. Kuvaajat seuraavat häntä objektiivillaan yhtenä

laumana. Puheensorina vaimenee aulassa, kun yli-intendentti nousee ripeästi korokkeelle johtavat kaksi porrasta ja asettuu mikrofonin ääreen. Hanna raottaa ovea hieman, jotta kuulisi paremmin naisen sanat.

Nainen seisoo hetken hiljaa jäykän ryhdikkäänä ja katselee yleisöä. Musta mekko levenee kapeilta olkapäiltä alaspäin ja aaltoilee naisen liikkeiden mukana, kun hän viimein levittää kätensä ja toivottaa kaikki tervetulleiksi.

”Hienoa nähdä näin paljon väkeä paikalla tänään. On suuri kunnia museolle saada avata näyttely, jonka on luonut yksi maailman eturivin nykytaiteilijoista. Hän on tunnettu upeista maalauksistaan ja pronsisveistoksistaan, jotka kuvaavat enkeleitä keskuudessamme.”

Nainen vaikenee aplodien ajaksi. Hän nyökkää hyväksyvästi. Sitten hän kumartuu taas lähemmäksi mikrofonia.

”Ja kuten kaikki tietävät, taiteilija itse on tullut paljastamaan uusimman teoksensa. Kyseessä on hänen ensimmäinen uusi taideteoksensa moneen vuoteen. Taiteilijan itsensä mukaan se on myös hänen kaikkien aikojen parhaansa. Meille Moderna museetissa on suuri ilo, että hän haluaa esitellä teoksensa ensimmäisenä juuri täällä Tukholmassa. Tervetuloa Hanna Stiltje!”

Nainen ojentaa kätensä kohti näyttelytiloihin johtavia ovia. Toinen ovi avautuu hitaasti, ja Hanna astuu esiin. Hänellä on yllään punainen mekko, jossa on leveä vyö. Helma on ylhäältä ja alhaalta kapea mutta keskeltä niin väljä, että se kaareutuu kuin ylösalaisin käännetty tulppaani.

Leveälierinen hattu peittää silmät, kun hän kävelee korokkeelle pää painuksissa. Hän ei ole yksin. Aivan hänen kannoillaan kulkee mies. Korokkeen portaiden eteen päästyään Hanna ojentaa miehelle kätensä. Mies pitelee sitä hetken selin yleisöön. Hanna kuiskaa hänelle jotakin niin hiljaa, etteivät muut

kuule. Mies sen sijaan kuulee, sillä hän naurahtaa, suutelee Hannaa nopeasti poskelle ja auttaa tämän korokkeelle. Sitten hän irrottaa kätensä ja peräännytty muutamana askelen. Hän asettuu odottamaan selkä seinää vasten.

Hanna siirtyy mikrofonin taakse ja tarttuu toisella kädellä sen jalustaan. Hän joutuu nousemaan hieman varpailleen ylettyäkseen puhumaan. Jostain ilmestyy saman tien nainen, joka säättää mikrofonin alemmaksi selkä kyyryssä, jotta ei olisi kuvaajien tiellä. Kosketus saa äänen kiertämään ja kaiuttimet vinkumaan, mutta yleisö odottaa kärsivällisesti. Taiteilijaakaan ääni ei näytä haittaavan, pikemminkin huvittavan. Hymy kareilee suupielissä, ja hän heilauttaa kättään ennen kuin lopulta ryhtyy puhumaan letkeää amerikanenglantia.

”Jokaisella taideteoksella on oma tarinansa, omat tunteensa”, hän sanoo ja vaikenee sitten pitkäksi toviksi. Hän tarkastelee yleisöä pää pystyssä, kohtaa heidän toiveikkaat katseensa. Hymy tuo naururypyt näkyviin ja silmät alkavat tuikkia.

”Uusi teokseni, jonka pian näette, on kaikkien aikojen paras työni. Se jää myös viimeiseksi taideteokseksi, jonka jätän jälkeeni tähän maailmaan. Olen nimittäin saanut tarpeekseni. Olen saanut tarpeekseni taiteesta.”

Sen enempää Hanna ei sanokaan, antaa vain kohtalokkaiden sanojen jäädä leijumaan ilmaan. Sitten hän poistuu mikrofonin luota puristaen kaulassaan riippuvaa hopeamedaljonkia. Hän nyökkää vartijoille. He tarttuvat mustaan kankaaseen ja vetävät sitä taaksepäin niin että se valahtaa lattialle ja taideteos paljastuu.

Yleisössä käy kohahdus. Kamerateat käynnistyvät taas, ja videokameraa pitelevä mies työntyy esiin ja kumartuu kuvaamaan teosta mahdollisimman läheltä. Hänen kannoillaan seuraa saman kanavan naistoimittaja, joka nostaa mikrofonin kasvojensa eteen, kun kuvaaja suuntaa kameran häneen.

”Ja nyt me siis näemme sen, joka juuri kuulemamme mukaan on... Hanna Stiltjen viimeinen taideteos. Eli... öh... jonkinlainen lipasto.”

Sen sanoessaan toimittaja ei voi olla rypistämättä hieman otsaansa ikään kuin näky saisi hänet huolestumaan tai suorastaan menettämään kunnioituksensa taiteilijaa kohtaan.

Yleisön edessä nököttävä lipasto näyttää lähinnä sekalaisesta rojusta kyhätyltä hökötykseltä. Kaikki sen osat ovat erilaisia sekä väreiltään, muodoiltaan että materiaaleiltaan. Päällimmäisenä on epämääräisen läikikäs ja kolhuinen musta kivilevy, jonka reunan yli roikkuu mustaksi maalattu, nuokkuva paperiruusu. Laatikot on nikkaroitu vanhoista ikkunoista, listoista, likaisen laikukkaista laudanpätkistä ja kaapinovista. Lasiruudun takana näkyy pino vanhoja kirjekuoria, jotka on avattu niin että reunat ovat repeilleet ja kulmat litistyneet.

Hanna vetää henkeä katsellessaan yleisöä. Moni on jo siirtynyt jonottamaan kohti näyttelytilaa ja mittavaa näyttelyä, jota he varsinaisesti ovat tulleet katsomaan. Hannan suurenmoisia öljymaalauksia ja pronssiveistoksia, jotka ovat tehneet hänestä maailmankuulun.

”Hanna Stiltje, kertoisitko hieman lisää teoksesta? Onko tarkoituksesi leikitellä ajatuksella siitä, mitä elämä on? Siis että me kaikki koostumme erilaisista laatikoista?” kysyy toinen toimittaja ojentaen mikrofonia Hannaa kohti. Mikki tulee sellaisella vauhdilla, että Hanna peräännyttyä vaistomaisesti, törmää takanaan seisovaan ihmiseen ja pyytää anteeksi.

Kysymyksiä satelee nyt joka suunnasta.

”Miksi olet luopunut pronssista?”

”Onko tämä teos todellakin sinun tasoasi?”

”Entä maalaukset? Aiothan edelleen maalata vastaisuudessa?”

”Miksi haluat lopettaa urasi kesken kaiken?”

Toimittajat saartavat hänet tungeksien toistensa eteen. Hanna ei enää kuule heidän kysymyksiään, ne ovat hänen korvissaan pelkkää surinaa.

”Voitte esittää kysymyksenne sitten kun teillä on haastattelu-aika”, hän toteaa päättäväisesti.

Hannan korokkeelle saatellut mies odottaa nyt kärsimättömänä hänen vierellään ja taputtaa jalallaan lattiaa. Hanna tarttuu häntä kädestä ja puristaa sitä lujasti lähtiessään pujottelemaan väenpaljouden halki korkeilla, kiiltävillä koroillaan. Ympäriä kuuluu pettyneitä ääniä.

Kun he pääsevät haastatteluja varten järjestetyn huoneen ovelle, Hanna vilkaisee olkansa yli ihmisiä, jotka ovat jo poistumassa museosta. He vaeltavat ovista ulos ja katoavat pihalle.

Ikkunan takana näkyy pieni tyttö, jonka isä puhuu puhelimesta selin tyttöönsä. Käsi isän kädessä tyttö pomppii keltaisissa kumisaappaissaan. Pitkä kihara tukka lainehtii olkapäillä ja osuu melkein maahan, kun tyttö tarraa isän käteen molemmin käsin ja ryhtyy kiipeämään tämän jalkaa pitkin.

”John, katso tuota tyttöä”, Hanna kuiskaa, mutta hänen seuralaisensa ei kuule vaan on jo ehtinyt haastatteluhuoneeseen.

Hanna jää katselemaan tyttöä ja isää, kunnes he kääntyvät pois ja katoavat näkyvistä. Hanna seisoo edelleen paikallaan kuin kivettyneenä. Hän havahtuu mietteistään vasta kun kuulee tutun äänen huutelevan hänen nimeään. Hän astuu nopeasti huoneeseen, paiskaa oven kiinni perässään ja tunnustelee sen lukkoa.

”Mitä helvettiä olet mennyt tekemään? Missä hemmetissä maalaukset ovat?” kuuluu kiihtynyt ääni oven toiselta puolelta.

Alalaatikko.
Sorvattua koristelistaa, vetimenä puutikku,
koristeltu posliininsirpaleilla.
Knut

Tukholma 3. lokakuuta 1965

Pieni tyttövauva makasi omassa ulosteessaan. Keskellä lattiaa. Ilman vaatteita, käärittynä likaiseen peittoon, joka oli liukunut melkein kokonaan hänen yltään. Tyttö sätkytteli vihaisesti paljaita jalkojaan kuin olisi kaikin voimin yrittänyt päästä karkuun. Kädetkin heiluivat ilmassa. Tiukassa nyrkissä. Tyttö ei kuitenkaan itkenyt, ei päästänyt ääntäkään. Hän näytti siltä kuin olisi käynyt hiljaista taistelua henkiin jäämisestä. Silmät olivat ammollaan ja tuijottivat ilmeettöminä huonetta.

Knut laskeutui polvilleen, nosti vauvan syliinsä ja puristi rintaansa vasten piittaamatta siitä, että flanellipaita tahriutui kakkaan. Hän tuuditti tyttöä koko yläruumis keinuen ja kuisasi tämän korvaan:

”Kulta pieni. Pikkuinen. Kaikki kääntyy nyt hyväksi.”

Pöydällä näkyi viinapulloja ja puolityhjiä juomalaseja. Joukossa oli avonaisia oluttölkkejä, jotka haisivat ja joita oli puristettu niin lujaa, että alumiini oli rutistunut. Pöydällä oli myös ruisku, jota ei mitenkään ollut piiloteltu, ja kuminauha, joka oli vedetty umpisolmuun niin että likaisenkeltainen kumi pullotti. Vieressä oli kuumentamisen jäljiltä mustunut lusikka.

Peilinsirpaleella näkyi valkoisen jauheen jäämiä. Sitä kat- sellessaan Knut nosti alastoman pikkuvauvan olkaansa vasten, jotta tytön ei tarvitsisi nähdä ympäröivää kurjuutta. Ehkä jauhe oli amfetamiinia, pelättyä huumetta josta oli ollut lehdissä.

Vauvan äiti retkotti puolialastomana sohvalla vierellään mies, jota Knut ei ollut aiemmin nähnyt. He nukkuivat. Rinta- kehät kohoilivat tasaiseen tahtiin. Molemmat hengittivät ras- kaasti.

Äiti. Tytär.

Narkomaani.

Knutin vatsaa väänsi, hän nyyhkäisi eikä enää pystynyt pidättämään oksennusta. Hän puristi vauvaa olkaansa vasten ja oksensi matolle, kunnes vesi valui silmistä. Tyttö alkoi par- kua, ensin hiljaa uikuttaen mutta sitten aina vain lujempaa ja lohduttomammin. Varmasti nälkäinen. Knut hyssytteli tyttöä ja suuteli tämän päälakea. Hiukset tuntuivat pehmeiltä huu- lia vasten, ne olivat kuin silkkiä. Tuoksu oli viaton, makeahko.

Knut nappasi tuolinkarmilta villapaidan ja kietoi vauvan sii- hen. Ennen lähtöä hän vielä vilkaisi kylpyhuoneeseen siinä toi- vossa, että siellä olisi vaippoja, mutta kääntyi pois saman tien nähtyään, miten siivottomassa kunnossa se oli. Pitäisi pysäh- tyä kotimatalla ostamaan välttämättömimmät tarvikkeet pik- kuiselle. Hän poistui asunnosta taakseen katsomatta. Naapu- rin rouva odotti rappukäytävässä, ja Knut kiitti tätä hymyillen. Rouva oli hälyttänyt hänet paikalle.

”Voinko vielä lainata puhelinta ennen kuin lähdemme?” Knut kysyi.

Nainen nyökkäsi ja avasi vastapäisen asunnon oven. Siellä oli siistiä, räsymatto viivasuorassa eteisen lattialla. Ruukkukasvit kukoistivat. Asunnot olivat keskenään samanlaisia ja silti kuin yö ja päivä.

”Pikkuinen huoletti, siksi soitin”, nainen sanoi ja painoi kätensä vauvan selkään. ”Ei pienen pitäisi joutua elämään tuommoisissa oloissa.”

”Juuri niin”, Knut vastasi veivatessaan poliisin numeroa. Hän veti numerolevyn nopeasti takaisin jokaisen numeron jälkeen, jotta voisi äkkiä pyörittää seuraavan.

”Teidän pitää tulla tarkistamaan yksi huumeäkämpä. Tyttäreni asunto. Tilanne on riistäytynyt käsistä, hän tarvitsee apua”, Knut sanoi ja antoi tyttären osoitteen.

Hän vastaili poliisin kysymyksiin mahdollisimman lyhytsanaisesti. Hän kertoi, montako ihmistä asunnossa oli ja miltä siellä näytti. Hän kertoi myös vauvasta, pikkuisesta tytöstä.

”Otan hänet nyt mukaani, ettäs tiedätte”, hän sanoi ennen kuin lopetti puhelun. ”Jonkun on huolehdittava tytöstä, ja minä olen hänen isoisänsä. Näin on parasta.”

Knut poistui talosta ja käveli kohti kadun varressa odottavaa tummansinistä Volvoa, jonka helma aaltoili ruosteesta ja ruskeita läikkiä oli levinnyt oven yläosaan saakka. Hän asetti tytön selälleen matkustajan paikalle ja piteli suojelevasti kättään tämän vatsalla ajaessaan pois. Sireenien ääni kuului aina vain lähempää, ja juuri ennen kuin kääntyi kadunkulmasta hän ehti nähdä taustapeilistä poliisiauton keulan.

Mökki, toukokuu 1969

Tyttö hyppi ja pomppi pitkin pihaa. Poninhäntä heilui, kun hän loikki vesilätäköstä toiseen. Vettä roiskui keltaisille kumisaappaille. Samoin paljaille säärille, mekollekin. Vaaleansinisessä kankaassa näkyi jo vesi- ja kuraroiskeita. Tyttö nauroi. Heleä nauru solisi ja soi kuin musiikki. Se oli suloisin ääni, jonka Knut koskaan oli kuullut. Hän olisi voinut istua kuistilla loputtomiin katselemassa tyttöä. Ja kuuntelemassa.

Knut otti huuliharpun rintataskusta ja ryhtyi tapailemaan uutta sävelmää. Tyttö seisahtui saman tien, juoksi hänen jalkoihinsa ja puhkesi lauluun. Laulu pääosassa oli rotta, jonka nimi oli Lotta ja jolla oli valtava potta. Tyttö sepitti sanat sitä mukaa kun lauloi, ja hassu tarina sai molemmat hihittämään. Tyttö makasi selällään ja poninhännälle sidottu pitkä tukka kehysti päätä kuin avonainen viuhka. Jalat tanssivat ilmassa huuliharpun sävelten tahdissa. Kumisaappaista valui vettä pitkin säärää, ja mekko kastui entisestään.

Kaappikello hurautti käyntiin sisällä, löi kireästi kolme kertaa ja hiljeni sitten. Knut lopetti soittamisen ja työnsi huuliharpun takaisin taskuun. Hän vilkaisi pihatielle ja sen takana häämötävälle maantielle. Autiota.

”Paras laittaa kahvi tulelle nyt, jos hän vaikka tulee”, hän sanoi ja ojensi tytölle kätensä. Tyttö tarttui siihen, ja hän vetäisi tämän jaloilleen.

”Taidat taas joutua pesulle”, Knut totesi ja tarttui mekkoon. Tyttö ei suostunut riisumaan sitä vaan painoi kädet tiukasti vatsaa vasten. Ilme oli päättäväinen, silmät viiruina.

”Haluan olla mekossa”, hän tiuskaisi.

”Laita se punainen”, Knut sanoi ja keinahteli muutaman kerran edestakaisin päästäkseen tuolista ylös. Iso maha otti vastaan, ja hän huohotti mennessään sisään mökkiin. Pelkkä tupa ja pieni makuukamari. Ja keittiö, missä tyttö nukkui. Puusohva oli jo pedattu, ja pehmoleluja kökötti paksulla höyhenpatjalla. Nalle, pieni koira ja joukko erikokoisia pupuja. Knut asetteli ne vierekkäin tyynylle ja laski sitten sohvan kannen. Hän järjesteli sohvatyyny nurkkaan niin, ettei sohvasta arvannut, että siinä oli hiljan nukuttu.

Tuli rätisi, kun hän avasi puuhellan luukun ja lisäsi pesään muutaman halon. Hän laski vesipannun hellalle. Tyttö kyyhötti istuallaan oviaukossa odottamassa. Edelleen likaisessa, märässä mekossaan.

”Mitä kello on?” tyttö kysyi.

Knut vilkaisu tuvan isoa kaappikelloa. Viime lyönneistä oli kulunut jo varttitunti. Sitä hän ei kuitenkaan tytölle sanonut.

”Ehkä hän tulee tänään vähän myöhässä”, Knut totesi, vaikka tie oli edelleen autio. ”Mitä jos vaihtaisit jotain muuta päälle? Jotain puhdasta ja kuivaa.”

Tyttö nojasi ovenkarmiin kasvot tiessä ja jalat kynnyksen sisäpuolella.

”Mitä väliä sillä on”, hän sanoi.

Knut oli samaa mieltä mutta pysyi vaiti. Joka toinen lauantai oli vierailupäivä, niin oli päätetty. Kello kolmesta viiteen. Äiti kuitenkin ilmaantui harvoin.

”Ettet palellu”, Knut sanoi ja haki komerosta villapaidan ja pitkät housut. Hän laski ne tytön syliin.

”Puepa nämä”, hän kehotti.

”Punainen mekko, tahdon olla hienona kun äiti tulee”, tyttö totesi nyrpeänä ja huitaisi vaatteet sylistään. Ne putosivat mytyksi lattialankuille.

”Entä jos säästetään punainen mekko ensi kertaan?”

Tyttö ei piitannut hänen puheistaan. Nousi vain ja pinkaisi takaisin pihalle kuraisessa mekossaan. Vesilätäköihin ja kiipeilypuuhun. Majaan, jonka he olivat yhdessä rakentaneet. Köysitikkaat heilahtelivat runkoa vasten, kun hän tottuneesti kapusi ylös ja hävisi näkyvistä. Niin tyttö aina teki kun oli pahalla mielellä. Maja oli turvapaikka, hänen oma pieni soppensa.

Knut soitti numeroon, johon oli soittanut jo monet kerrat. Kukaan ei taaskaan vastannut.

Seinällä oli almanakka. Hän piirsi punaisen rastin päivän kohdalle. Rastin viereen hän kirjoitti: soitin, ei vastattu.

Rasti oli jo toinen tässä kuussa. Hän selasi almanakkaa. Sama juttu joka kuukausi: punainen rasti joka toisen lauantain kohdalla.

Edellisestä vierailusta oli pian kulunut jo puoli vuotta.

Äiti.

Tytär.

Narkomaani.

* * *

Tuvan lipastolla oli muutama valokuva. Knut seisautui niiden eteen. Kehystettyjä kuvia hymyilevistä lapsista. Tyttö, Hanna. Ja tytön äiti, Johanna. Kovin samannäköisiä. Pitkä tumma tukka valtavana kiharapilvenä. Hän otti yhden kuvista käteensä ja tarkasteli sitä lähempää. Johannan suu oli hymyssä, silmät säteilivät. Hän nojasi tammen runkoon mökin takana, toinen jalka penkkiä vasten. Kuvan oli ottanut ammattikuvaaja, joka oli kiertänyt talosta taloon tarjoamassa palveluksiaan.

Siihen aikaan he asuivat mökissä kolmestaan. Aina oli vielä elossa. Ja Johanna vasta viaton lapsi.

Kaunis muisto. Sellaisena Knut halusi tyttärensä muistaa. Ei sellaisena mikä hänestä sittemmin oli tullut.

Oliko se hänen syytään? Tekisikö hän saman virheen uudestaan?

Hän pyyhkäisi kuvaa hihallaan ja laski sen takaisin lipaston päälle. Vieressä oli kuva Hannasta pienempänä, jonka hän oli ottanut käytettynä ostamallaan kameralla. Kuvassa Hanna juoksi niityllä kameraa kohti käsivarret levällään. Knut vertaili kuvia. Sama tukka, sama hymy. Eikä sitten kuitenkaan.

Ei, niin ei kävisi uudestaan. Ei saanut käydä.

Knut meni pihalle.

”Hanna!” hän huhui.

Tyttö kurkisti majastaan kasvot hiilestä mustina. Knut hätäkähti, oli säikähtävinään.

”Buu!” Hanna kiljaisi ja nauroi niin, että valkoiset hampaat loistivat nokisuuden keskeltä. Pettymys siitä, ettei äiti taaskaan ollut tullut oli kuin pois pyyhkäisty. Tyttö oli kaikesti tottunut turhaan odotteluun. Pian Knut lakkaisi valmistelemasta ja pukemasta häntä varta vasten. Johanna saisi tulla jos oli tullakseen. Knut mietti usein, mitä Johannalle mahtoi kuulua. Aina kun puhelin soi, hän hätäntyi ja pelkäsi saavansa kuulla, että Johanna oli ottanut yliannostuksen.

Knut ojensi kätensä ja otti Hannan vastaan, kun tämä hypäsi majastaan. Hanna hautasi pienet kasvonsa hänen kaulaansa.

”Vaari”, hän kuiskasi ja halasi lujasti.

”Pikkuinen, vaarin lemmikki”, Knut kuiskasi ja silitti tytön tukkaa. Sitten hän laskee tämän varovasti maahan ja osoitti verstasta.

”Tulehan katsomaan, mitä vaari on tehnyt.” Verstas oli tilava, pinta-alaltaan reilusti isompi kuin mökki, jossa he asuivat. Siellä oli höyläpenkki, työkalut ja keskeneräiset työt. Tuoleja, muutama ikkuna, piironki. Hän teki lähinnä korjaustöitä, poisti vanhoja pintoja ja kunnosti. Maalasi. Teki hän ihan uuttakin, jos joku tilasi. Keskellä lattiaa oli keinutuoli, jonka hän oli nikkaroinut. Hän oli jo aloittanut sen maalaamisen, kiemurtelevaa kultaköynnöstä ja punaisia kukkia mustalla pohjalla.

Hanna kävi istumaan keinutuoliin ennen kuin Knut ehti estää. Henkeä pidättäen hän toivoi, että väri olisi ehtinyt kuivua. Hän ojensi jännittyneenä käden keinutuolia kohti, kosketti selkänojaa ja huokaisi helpotuksesta, kun pinta ei enää tuntunut tahmealta. Hän keinutti tyttöä, joka nojautui taaksepäin ja piteli käsinojista kiinni. Siinä samassa Hanna kuitenkin huo-

masi, mitä Knut oli hänelle halunnut näyttää. Varoittamatta hän hyppäsi keinutuolista, mätkähti kyljelleen lattialle mutta ponkaisi saman tien pystyyn. Verstaan perällä oli maalausteline, ja siinä tyhjä valkoinen paperi. Jakkaralla telineen vieressä oli vesiväripaletti.

”Jospa sinun ei enää tarvitsisi maalata naamaasi”, Knut totesi hymyillen nokiselle tytölle, joka hyppi tasajalkaa neljä uutta sivellintä kädessään.

Aina kun Knut teki töitä, Hanna istui piirtämässä lattialla verstaan nurkassa. Tyttö rakasti liitujaan ja täytti paperin kauttaaan voimakkain värein. Hänellä oli tapana kertoa, mitä piirros esitti, vaikka sitä olikin vaikea tulkita. Milloin niissä oli metsää, milloin hirviä tai merta. Luomisvoima oli niin suuri, että tyttö näki mielessään kuvat, jotka pyrkivät esiin. Hannan äiti oli ollut ihan samanlainen. Hän oli piirtänyt kaikkialle, joskus seiniinkin. Siitä Knut oli suuttunut. Tällä kertaa hän ei kuitenkaan tekisi sitä virhettä. Hanna saisi maalata mielin määrin, ilmaista kaiken mitä piti sisällään, kuvat, ajatukset, tunteet.

Nyt hän oli jo ryhtynyt maalaamaan täysin omissa maailmoissaan. Hapuilevia siveltimenvetoja paksulle paperille. Kuitu imi kosteutta niin että väri levisi. Hän maalasi punaisella, sitten sinisellä, ja sekoitti värejä, kunnes kaikki muuttui ruskeaksi. Knut auttoi häntä kuivaamaan värinapit rievulla.

Sitten tyttö aloitti alusta.

Puu, metsä, verta... Hanna nauroi kovaan ääneen sen sanottuaan.

”Onko jollekin käynyt huonosti?” Knut kysyi katsellen päällelleen värien sekamelskaa.

Hanna nyökkäsi innokkaasti.

”On, varis kuoli. Kun kettu vei sen”, hän sanoi osoittaen jotakin mustaa ja jotakin punaista siveltimenvetojen joukossa.

”No niinpä näkyy”, Knut sanoi ihastellen tytön mielikuvitusta. ”Varisraukka. Vuosipa siitä paljon verta.”

Hanna nosti paperin varovasti telineeltä. Hän asetti sen seinää vasten, peräännty hieman ja tarkasteli työnsä tulosta.

”Valmis”, hän ilmoitti tyytyväisenä ja napautti kärsimättömänä siveltimiä yhteen. ”Lisää paperia.”

Knut totteli ja asetti toisen paperin maalaustelineeseen. Hän vastusteli tarvetta pyytää tyttöä maalaamaan hitaammin, huolellisemmin.

”Mitä nyt aiot maalata?” hän sen sijaan kysyi. Hanna ei vastannut vaan ryhtyi toimeen kahdella siveltimellä, antoi värin valua ja jatkoi molemmin käsin.

Ehkä siitä jonain kauniina päivänä vielä tulee jotain kunnollista, Knut ajatteli katsellen huvittuneena tytön mahtipontisia elkeitä. Mutta ei vielä tänään.

* * *

Knut tarttui höylään ja liikutti sitä pitkin, tasaisin vedoin ruuvipenkkiin kiinnitetyllä lankulla. Kuului säännöllistä, raapivaa ääntä. Lattialle putoili kiharaisia lastuja. Hanna ryömi hänen jalkoihinsa keräämään niitä kourallisen. Sitten hän kii ruhti takaisin maalaustelineensä ääreen ja ryhtyi liimaamaan niitä paperille. Alkuun näytti siltä kuin hän olisi vain kiinnitellyt lastuja umpimähkään ruskeiden siveltimenvetojen joukkoon. Pian Knut kuitenkin käsitti, mitä tyttö aikoi. Hän uitti sivellintä vihreässä vesivärissä ja maalasi lastut huolellisesti yksitellen. Kun kaikki olivat vihreitä, paperille oli ilmestynyt metsä. Ruskeita runkoja ja vihreitä latvuksia. Knut laski höylän kädettään.

”Taitavasti tehty”, hän sanoi ja astui lähemmäksi.

”Huomaatko? Iso metsä”, Hanna totesi tyytyväisenä ja asettui risti-istuntaan teoksensa eteen kuin eläytyäkseen kuvan syvimpään olemukseen. Knut otti jakkaran ja istahti viereen.

”Hys”, Hanna kehotti, kun jakkaran jalat raapivat lattiaa. ”Älä herätä sutta.”

”Mitä sutta?”

”Tuota joka nukkuu sammaleella puiden takana. Se on piilossa siellä.”

Knut nauroi niin että alkoi yskiä rohisten ja keuhkoihin sattui. Hän piteli rintaansa.

”Onko se hieno, vaari?”

Knut yski edelleen, kurkkua kuristi ja naama punoitti.

”Olet sinä... aikamoinen... pikku taiteilija”, hän sai sanottua. Uusi yskänkohtaus alkoi, ja hän painoi rintaansa.

”Odota. Käyn hakemassa vettä”, Hanna sanoi ja viiletti ovesta. Knut kuuli hänen hyräilevän matkalla mökkiin. Tyttö oli jo tottunut hänen yskimiseensä. Hän joi iltaisen hunajavettä, mutta ei se auttanut, kurkussa oli sitkeää, paksua limaa ja jokainen hengenveto rohisi, sattui.

Kun Hanna palasi verstaaseen, vesilasi oli enää puolillaan, ja hän harppoi niin että lisää vettä läikkyy joka askelella. Knut otti lasin kiitollisena vastaan, joi kulauksen ja köhi hieman. Sitten hän nosti tytön polvelleen ja keinutti hitaasti edestakaisin.

”Mitä lauleskelit tuolla pihalla?” hän kysyi ja otti huuliharpun rintataskusta, vakipaikasta. Hanna ryhtyi laulamaan niin korkealta ja kovaa, ettei Knut voinut kuin ihmetellä miten pienessä kehossa saattoi olla sellaista voimaa. Knut jaksoi ryhtyä soittamaan, aina hän jaksoi, ja säästi tytön laulua. Tuntui kuin he olisivat musiikin myötä sulautuneet yhdeksi olennoiksi, ja tyttö keinui vaarin polvella kädet ja jalat ilmassa tanssien.

* * *

Tyttö nukkui takapenkillä paksuun huopaan käärittynä. Knut vilkuili häntä taustapeilistä, pienen kehon ääri viivoja ja valtoimenaan leviävää tukkaa. Syksyn pimeys peitti jo metsän, eivätkä ajovalot tahtoneet riittää valaisemaan maantietä. Hän ajoi etunojassa silmiään siristellen. Vanhan auton moottori piti kovaa meteliä, koska ruoste oli syönyt reiän äänenvaimentimeen. Hyvä että kosla vielä sen verran toimi, että sillä pääsi kaupunkiin musisoimaan, tapaamaan ystäviä.

Hän otti Hannan aina mukaansa, eihän pientä uskaltanut yksinkään jättää. Eikä liioin lapsenvahdin huomaan, sillä Knut ei luottanut kehenkään. Tyttö oli liian kallisarvoinen. Soittoreisuille piti aina lähteä vasta nukkumaanmenoajan jälkeen, mutta tyttö ei koskaan valittanut. Hän nukkui missä milloinkin: auton takapenkillä tai ravintolapöydän alla, kun Knut soitti.

Harvakseltaan näitä iltoja tosin oli. Kun Johanna oli pieni, Knut kävi soittamassa monta kertaa viikossa. Vaimo ei ollut siitä hyvillään, mutta Knutin mielestä oli mukavaa päästä vähän tuulettumaan. Se oli silloin se, siihen aikaan hän vielä haaveili jazzmuusikon urasta, isoista lavoista ja kuuluisista yhtyeistä. Se oli silloin se, kun musiikki oli hänelle tärkeämpää kuin mikään muu.